

1 Amerikan imparatorluğunun pek iyi durumda olmadığını, bizim gibi *uçtakiler* merkezdekilerden daha iyi anlıyor. Bizim *isyân* başladığında, bastırma ihtimallerinin kuvvetli olduğunu düşünüyordum. (Evet, biz şu an isyan etmiş *uç beyliği* durumundayız.) Ancak bu zaman zarfında olanlar, Amerikan yönetiminin tedavi edilmesi zor bir beceriksizlik içinde olduğunu düşündürdü bana.

Konu sadece Erdoğan'ın becerisi veya şansı değil, bir yandan da Amerika'nın sarhoş bir devlet gibi davranması.

2 Durup durup F.G. denen köpeğe lanet ediyorum. Hala sevenleri varsa, onlara da. Dinmeyecek bir öfke bu.

Bu son olaylarda ondan yana olduğunu düşündüğüm herkese buğz ettim. *Haberi yokmuş* gibi yapanlara da. 93 veya 94'te birkaç ay süreyle *takıldığım* evlerinde, ortaokul çocuğu aklıyla bile, yapılanın sırf bir dini içeriği olmadığını kavrayabilmişim. Sınıftaki hangi çocuk alevi, hangi çocuğun babası nerede çalışıyor diye bizden bilgi alırlardı. Bunu bildiği halde, sırf kendisine imkan sağlıyor, arkadaşlık sağlıyor, oy sağlıyor, çevre sağlıyor, dini bilgi sağlıyor diye arızaları görmezden gele gele... 15 Temmuz meydana geldi.

F.G.'nin yükselişinin temelinde toplum olarak arızalarımız yer alır. Tam bir ulus olmamış bir halkın, ahabap çavuş ilişkileriyle, tam bir mefkuresi olmayan toplumun geçmişin hayalleriyle aldatılmasının adıdır FETÖ. Aldananların önemli bir kısmı bunu anlayacak kapasitede değildi ama bunu bile yapanların bazısının şimdi gerine gerine *bilmiyorduk, herkes seviyordu o zaman* demesi de ayrı bir ibretlik.

4

Evlenmek için vakit hiçbir zaman geç değildir. Ben kırk sekiz yaşında evlendim. Geç kaldığımı söylüyorlardı; ama sonra anlaşıldı gerçek. Ne geç kalmıştım ne acele etmişim; hiç evlenmemem gerekirmiş. – Anton Çehov

Chekhov'un bu sözünü gördüğümde, *erken evlendim ama benim de evlenmemem gerekirmiş* dedim. *Derviş* veya *filozof* olması gerekirken, toplumun *koca* kalıbına uydurulmaya çalıştım ve uymadım. Bence iyi manada uymadım, yani benden şikayetlere baktığımda, bunların Türk toplumunun genelinin *kocalardan* yaptığı şikayetlere benzemediğini görüyorum. Bununla beraber asıl derdim de, Türk toplumunun *koca* beklentisini karşılamak değildi. Böyle bir niyetle evlenmedim.

Kurallarını belirlemediğiniz bir oyuna dahil olduğunuzda, neleri *kurallardan daha iyi* yaptığınızı düşünürseniz düşünün, sonunda kurallara uyup uymadığınızdan sorumlu oluyorsunuz. Bence Türkiye normlarındaki evlilik iki taraf için de iyi bir ilişki çeşidi değil, özel önlemler almazsanız bir süre sonra insanların kötü yönlerini ortaya çıkaran, onlara sonradan utanacakları pek çok yanlış yaptıran bir şeye dönüşüyor.

Her neyse de, birkaç senedir gördüğüm ve Chekhov'un da gördüğünü düşündüğüm bu: Bazı insanlar normalden iyi, uyumlu, anlayışlı vs. olabilir, ancak bu onların evlilik içinde *değerlendirilmesi* gerektiğini göstermez. *Unicorn* gördüğünüzde aklınıza sadece arabaya koşmak geliyorsa, ne verim alabilirsiniz, ne de *unicorn* mutlu olur. Sonunda arabayı neden çekemediğini sorduğunuz mutsuz bir *unicorn* haline gelecekse, belki de baştan kendi haline bırakmak en iyisidir.

5 A- hanım bana geçen on günlük sakalımı gösterip, *babacım, hadi sakalını kes, ben de seni seyrediyim* dedi. Sakalı biraz daha uzatmak ve gözlüğümle uyumlu bir tipe dönüşmek istiyordum ama yüreğim takıldı o sözüne. Tabii ki gidip beraber sakalımı yok ettik.

Ondan sonra ben de onun üstünü giydirmeye çalıştım. Yarım saat kadar dil döktüm ama olmadı. Rüşvetsiz yine yapamadım. Babalar ve kızları arasındaki ilişki böyle demek ki.

6 Süleyman Demirel'e karşı içimde hafif bir hayranlık var. Çocukluğumun, gençliğimin en sevmediğim aktörlerinden biriydi kendisi, yine de bir insanın bu kadar *yedi canlı* olmasına, teflondan daha yanmaz yapışmaz bir yüzeyden mamül olmasına ve siyaseten zeki olmasına karşı hep bir *hayranlık* beslediğimi itiraf etmem lazım.

Yaşlandıkça içimde onun meselelere yaklaşımını daha iyi anlıyorum. Hayatı değiştirmeye gücü yetmeyen, içindeki ihtiras sebebiyle bırakıp gitmeye de *imkan bulamayan* birinin, vaziyeti bildiği şekilde idare etmesi. Saatlerce konuşup, hiçbir şey anlatmamak gibi *retorik sanatları* bende zamanında öfke yapardı, şimdi onun ve bu ülkenin zavallılığını düşündürüyor. Gülüyorum.

7 (Kendisi Konstantinapolis'in de kurucusu sayılan) Büyük Konstantin, Hristiyan olduğunda, *hak din* Hristiyanlığı. Her ne kadar o zamana kadar Hristiyanlık, *teslis* gibi bizim şirk saydığımız akideleri bünyesine katmışsa da, *fetret* olduğu için, bugün baktığımızda adam *hak din* üzere öldü diyebiliriz sanırım.

İslam'ın Hristiyanlık ve Yahudilikle olan bağlarını, ortak geçmişini, bizim onlardan sonra olmak hasebiyle onların çizdiği dünyayı (ibda' değil) *inkılap ettiğimiz* anlamadan, içinde Hristiyan her öğeyi kötülemek kolay. İstanbul'a Kostantiniyye demekten *utanmayan* Osmanlı'nın ona *İstanbul* denmesini büyük milliyetçilik gören evladı. Bizim ulaşabileceğimiz de ancak onların hikayelerini anlatmak.

8 İyiliğin gizlisi açıktan yapılanından makbul. Ancak açıktan yapılan iyiliğin *iyilik olmadığını* düşünmek de biraz tuhaf bir alışkanlık. Gizli iyiliğin pek çok açıdan daha makbul olduğunu kabul ediyorum, yine de hiç yapmamak yerine açıktan yapmak daha iyi olmalı.

9 *Allah'ın rahmetinde yaşayan için insanların sevgisini aramak zuldür.*

Ekim 2016'da aldığım bir not bu. Düşününce, evet, eğer rahmeti her gün hissediyorsa insan, muhtemelen insanların sevgisini aramayacaktır. Ancak bir de tersinden düşünmek lazım: Belki de insanların sevgisini aramamak, kendini yalnızlaştırmak için yaşadığı hale *Allah'ın rahmeti* adını takan kendisidir.

Bunu bilemiyoruz. İnsanların geneli keyif vermiyor (ama kime keyif veriyor ki zaten?) Bunu çeşitli şekillerde aşmaya çalışıyor insan, Allah'ın rahmetini talep etmek ve ummak da buna dahil.

İlahi herhangi bir *işaret* gördüğümde, bunun Allah'tan mı, yoksa beni kendi nefsimle aldatan şeytanın mı işi olduğunu bilmem. Umudum ilki olması yönündedir, ancak diğer ihtimal de her zaman mümkündür. İnsanın kendiyi imtihanı en zor imtihan.

10 Budistlerin *kinhin* dedikleri, yürüyerek yapılan *meditasyon* var. Bunu yürüme bandında toplu halde yapmayı deneyen oldu mu acaba?

Bir felsefe okulum olsa, *peripatetikler* gibi yürüyerek ders anlatmak isterim. Telefonla konuşurken de evde yürüyorum. Belki artık yazıları da telefonda dikte ederim. Belki iki telefon alıp, kendi kendime de artık telefonla konuşmalıyım.

11 Felsefeci Daniel Dennett, insanın *kendisi şuurlu olmayan milyarlarca nöron*dan, *şuur ürettiğini* söylüyor. Bu hücreler *robot* kabul edilebilir. Eğer şuurun bir takım fiziksel süreçler sonunda *üretildiğini* düşünüyorsak, kendisi primitif olan çeşitli yapıların bir araya geldiklerinde *zeka* üretebileceğine inanıyoruz demektir. Bu durumda bu süreçlerin başka fiziksel cihazlar tarafından taklit edilmesi de teorik olarak mümkündür.

Buradaki soruna dualist bir cevap verebilirsiniz: Zihnin maddi sebepler dışında asla taklit edilemez *ruhi* sebepleri olduğunu ve şuurun ancak bu ikisinin bir araya gelmesiyle ortaya çıktığını iddia edebilirsiniz. Bununla böyle *ele geçmesi imkansız* bir unsur ekleyerek, sorunun çözülmesini değil, çözülmemesini umut ettiğinizi söylemiş olursunuz. İnsanların bir kısmı, bu söylediklerinize itibar etmeyecek ve sadece maddi bir temel aramaya devam edecektir, Dennett gibi.

12 *Ortadoğu'da sağlıklı olmak: günde 7 kez müzik dinlemek, çok şiir okumak ve haberlerden uzak durmakla mümkündür.*

Diğerlerini bilmem ama haberlerden uzak durmak önemli bir unsur. Mutluluğumun temeli de diyebilirim. İnsanların etkileri olmayan konularda uzun uzun haber seyretmelerinin, kendilerini kandırmaya benzer bir etki yarattığını düşünüyorum. Etkin olabilecek konularda ufak bir iş yapmak, yedi düvelin haberini seyredip, *gündemi takip etmekten* daha mühim.

13 *Ex oriente lux* lafını bilirler genelde: Işık doğudan. Ancak onun devamı *ex occidente lex* şeklindedir, *kanun batıdan*. Latince deyişin aslında *ışığın doğudan yükselmesi kadar doğal bizim bu dünyayı yönetmemiz* anlamı var. Onlar kendilerine göre en batıydılar çünkü.

Doğulular hala ışığın bu taraftan yükselmesinden memnun, kanunun buradan dünyaya yayılması konusunda ise binyılların alışkanlığı, o kadar hevesli değil.

Ex oriente lex istiyorum, çok şey mi istiyorum?

14 “Chair has five letters is FALSE, ‘Chair’ has five letters in TRUE” is the unspeakable truth.